
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

אשכנזים: היסטוריה תרבותית 1648-1991 - 18218

תאריך עדכון אחרון 09-09-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: יידיש

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר עופר דינס

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: ofer.dynes@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

מי הם האשכנזים? כיצד הם הגיעו למרכז ומזרח אירופה? כיצד הם ניהלו חיי קהילה? באילו לשונות הם דיברו? איך נראו חיי היום יום של הגברים, הנשים, הילדים? כיצד הם התפללו בבית הכנסת, אילו שירי ערש הם שרו, מאילו שדים ומזיקים הם פחדו? מה הקשר בין תרבות אשכנזית ללשון יידיש? איזו תפיסת עולם התגבשה בקרב יהדות אשכנז - בנוגע ליחסים בין יהודים ללא-יהודים, או בין נשים לגברים, בנוגע לביאת המשיח, או לתפקידם של היהודים בהיסטוריה - ובאיזה אופן השפיעה תפיסת עולם זו על הפוליטיקה היהודית המודרנית?

במסגרת הקורס נבחן את המושג "תרבות אשכנזית", הן באופן היסטורי והן באופן אקטואלי. נחקור מה ייחד את הקיבוץ האשכנזי מול קהילות אחרות, מה היא עברית אשכנזית, מנהגי דת אשכנזים, מוסדות קהילתיים אשכנזים, שירי עם אשכנזיים, מטבח אשכנזי, פולקלור אשכנזי, ואילו תפיסות של השכלה וחילון התפתחו באשכנז. נקדיש תשומת לב מיוחדת למעמדה של תרבות יידיש כמפתח לעולמם של יהודי אשכנז.

נסיים את הקורס בשאלת ה"שאלות הגדולות": מה קרה לכל אותה מורשת תרבותית באמריקה ובארץ ישראל? כיצד השפיעו דימויי יסוד אשכנזיים על התרבות והפוליטיקה הישראלית המודרנית? כיצד עוצב מחדש דימויה של התרבות האשכנזית בזמננו נוכח השואה מחד, ופוליטיקת הזהויות הישראלית מאידך.

מטרות הקורס:

1. לקנות התמצאות ביסודות הקריאה וההגיה של העברית האשכנזית ושל יידיש.
2. למפות את עולם היצירה הרוחני של קהילת יהודי אשכנז בעת החדשה המוקדמת ובעת החדשה, תוך שימת דגש מיוחד על היצירה ביידיש.
4. לבחון את הזיקה בין התרבות האשכנזית המסורתית לתרבות יידיש המודרנית, ולתרבות הישראלית בת זמננו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

הכרות והתמצאות בתרבותם של יהודי אשכנז בעת החדשה המוקדמת ובעת החדשה. הכרות עם תרבות יידיש מודרנית.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית. דרישות:

1. עשר פסקאות תגובה על הקריאה.
2. עבודת בית מסכמת.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא: התהוות הקיבוץ האשכנזי: סקירה היסטורית.
2. תרבות אשכנזית - מאפיינים משותפים.
3. רב-לשוניות אשכנזית. עברית אשכנזית. יידיש מזרחית ומערבית.
4. כתיבה מסורתית עבור נשים ובידי נשים: צאנה וראנה, תחינות, סדר מצוות הנשים.
5. העירה היהודית (שטעטל): דימוי ומציאות. אירגונים קהילתיים. תפיסות פוליטיות.
6. הישיבה - הגות, זכרונות היסטורים, ספרות.
7. אשכנז אחרי אשכנז - אנתרופולוגיה, זכרון היסטורי, נוסטלגיה, ופוליטיקה.

חומר חובה לקריאה:

כל חומרי הקריאה יהיו זמינים במודל עם תחילת השנה.

נקרא מתוך: צאנה וראנה, תחינות, ספרות המוסר, פרוזה ביידיש (אנ-סקי "הדיבוק", חיים גראדה - "צמח אטלס", ה. ליוויק "שאפ"), ספרות הזכרונות על הישיבה ועל העירה, עיתונות יהודית מזרח אירופאית, קבצים של שירי ערש, ספרי בישול, ומניפסטים פוליטיים.

חומר לקריאה נוספת:

חיים הלל בן-ששון, הגות והנהגה: השקפותיהם החברתיות של יהודי פולין בשלהי ימי-הביניים
חיים הלל בן-ששון

Chava Weissler, Voices of the Matriarchs: Listening to the Prayers of Early Modern Jewish Women

משה רוסמן, להיות אישה יהודיה בפולין-ליטא

שרה צפתמן, צא טמא, גירוש רוחות ביהדות אשכנז בראשית העת החדשה

ישראל ברטל, מ'אומה' ל'לאום': יהודי מזרח אירופה 1772 - 1881

Nathaniel Deutsch, The Jewish Dark Continent: Life and Death in the Russian Pale of Settlement

שאול שטמפפר, הישיבה הליטאית בתהוותה

דני שרירא, איסוף שברי הגולה,

חקר הפולקלור הציוני לנוכח השואה

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 65 %
הרצאה 0 %
השתתפות 10 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 25 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: